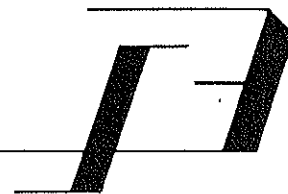

PRIKAZI, OSVRTI, OCJENE

BOŽO VULETA/REBEKA ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999, 296 str. S fotografijama i ilustracijama u crno-bijeloj tehnici.

Suizdavač knjige je Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije a službenom odlukom Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske "odobrena je uporaba ove knjige u školama kao dodatna literatura". Knjiga obuhvaća deset metodskih cjelina s područja mirotvorstva, međureligijskog dijaloga, ekumenizma i čuvanja okoliša: sukob kao mjesto mira (str. 13-31), blago mirotvorcima (33-59), oprosti nam kako i mi opraštamo (61-87), religije i mir (89-119), ljudska prava i obveze (121-144), kršćansko jedinstvo i mir (145-163), nenasilno rješavanje sukoba (165-185), pozitivna strana sukoba (187-210), igrom do mira (211-229), u miru sa svim stvorenjem (231-252). Dodaci I. do VI. obuhvaćaju: službu riječi s temom "U miru s Bogom - u miru sa svima" (253-255), pokorničko bogoslužje na temu "Milosrđem do mira" (257-260), euharistijsko slavlje na temu "Krist je mir naš" (261-264), Put križa blaženika (265-266), međureligijska molitva za mir (267-274), dodatni tekstovi za različita slavlja mira (275-284). U "Malom rječniku" (285-291) objašnjeno je 28 stranih izraza koji se upotrebljavaju u knjizi te u mirotvornom djelovanju i međureligijskoj suradnji a teško bi ih bilo jednom riječju prereći na razumljivom i lijepom hrvatskom.

Pojedina tema izložena je za prorađivanje u razredu s mladima ili sa skupinama izvan nastave. Pri tome autori slijede ustaljenu metodologiju: nakon najave teme slijedi nekoliko kratkih pitanja sudionicima kao pomoć da se oslone na nešto već poznato u dotičnoj temi, zatim slijedi neki književni ili molitveni tekst iz tog ozračja te obrazlaganje teme u više kratkih podnaslova. Pomoću desetak pitanja autori zatim potiču sudionike skupine da usvoje te svojim riječima izraze ono što su učili.

U rubrici "Tekstovi za razmišljanje i nadahnuće" doneseni su u svakoj metodskoj jedinici prilozi iz književnosti, poticajni primjeri ili izreke Pape i drugih utjecajnih osoba. U rubrici "Poticaji za stvaralački rad" predloženi su vrlo konkretni crteži, opisi, radnje kojima će sudionici na svoj način izraziti poruku dotične teme. U rubrici "Primjeri privlače" doneseni su noviji primjeri mirotvorstva, opraštanja i nenasilnog rješavanja sukoba koji su uzimani ne samo iz hrvatske ili katoličke baštine nego i iz drugih vjerskih i kulturnih tradicija. Veoma često navedeni su znanstvenici koji su postali nobelovci a zalagali su se za vrijednosti koje ova knjiga obrađuje.

Ova knjiga zaslužuje pažnju najprije pedagoga i vjeroučitelja, ali i svih na hrvatskom govornom području koji se zalažu za međureligijsku i ekumensku suradnju, za nenasilno rješavanje ljudskih sukoba i za zdrav ljudski okoliš. Pročitao sam je na dušak i radujem se što je večeras

smijem predstaviti.¹ Prepuštam stručnjacima drugih područja da prosude pedagošku i znanstveno-stručnu stranu knjige. Ograničavam se na primjenu Biblije u njoj.

Otkako je Drugi vatikanski sabor u Pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes* peto poglavlje naslovio "Promicanje mira i izgradnja zajednice naroda" (br. 77 do 90), katolici svijeta ne zadovoljavaju se više kritiziranjem onih koji zameću osvajačke i nepravedne ratove nego se djelatno i pozitivno zalažu za izgradnju svjetskog mira. Plod tog zalaganja je proučavanje svetopisamskih tekstova o miru s Bogom i s ljudima te bujanje mirotvornih pokreta koju su nikli izvan katolicizma.² Iz čestog citiranja sv. Franje kao pionira međureligijskog dijaloga i čuvanja okoliša te Pape Ivana Pavla II, Majke Terzije, kardinala Kuharića, nadbiskupa Puljića vidi se da su autori katolici te da se prvenstveno obražaju katolicima. To se još više vidi iz utkivanja svetopisamskih citata u pojedinu od deset tema te laganog i jednostavnog

tumačenja tih tekstova u okviru odabrane teme.

U okviru prve teme autori upućuju na starozavjetne tekstove o sukobu braće Kaina i Abela, o Jošuinu nasilnom osvajanju Kanaana za Izrael kao Božji narod te o kasnijim obrambenim ratovima Židova. Parabolu o kukolju u pšenici (Mt 13,24-30) donose u cjelini te je tumače kao Isusovo obrazlaganje pojave zla, ali i "povjerenja u pobjedu dobra nad zlom" (str. 19). U Isusu Kristu Bog je "potvrdio svoj supatnički hod s ljudima" i zato se Bog pojavljuje na mjestu sukoba kao onaj koji nudi mir. Ovdje autori navode prikladne tekstove iz 2 Kor, Jeremije, Izaije te Isusovu izreku o mirotvorcima iz Mt 5,9 kojom se nadahnjuje svako kršćansko mirotvorstvo.

U temi o mirotvorcima izvrsno je pojašnjena zemaljska dimenzija kraljevstva Božjega koje je Isus naviještao i uprisutnjivao. Ono je početak novog Božjeg svijeta, više odnos nego područje, jer je rezultat prihvaćanja Božje vladavine među ljudima. Na temelju ovakvog shvaćanja Kraljevstva, izabrani su citati iz Psalma, Proroka i evanđelja iz kojih se vidi da je Kraljevstvo "svijet novih odnosa između čovjeka i čovjeka, čovjeka i drugih Božjih stvorenja te čovjeka i Boga" (36). Isusova čudesa protumačena su kao *znak Kraljevstva*. Isus i Marija su oličenje Božjih siromaha (39) pa su ujedno primjer izgradnje Kraljevstva na zemlji i hoda prema istinskom blaženstvu. U ovom poglavlju privlačno su protumačena blaženstva. Blaženstvo o mirotvorcima protumačeno je kao aktivno sučeljavanje sa svime što je zlo,

¹ Priredeno kao kratko izlaganje na predstavljanju koje je organizirao Katehetski ured Vrhbosnske nadbiskupije u Sarajevu 17. lipnja 1999.

² Usp., među brojnim djelima s tog područja samo dva, Fr. Biffi (ed): *La pace: sfida all'Università Cattolica. Atti del simposio fra le Università ecclesiastiche e gli Istituti di studi superiori di Roma nell' Anno Internazionale della Pace 3-6. XII. 1986*, Herder, Roma 1988. J. L. Espinel Marcos: *El pacifismo del Nuevo Testamento*, Editorial San Esteban, Salamanca 1992. - Međureligijski i međukulturalni odgoj za mir, usp. J. Lahnemann (izd): *Interreligiöse Erziehung 2000 - Die Zukunft der Religions- und Kulturbegegnung. Referate und Ergebnisse der Nurnberger Forums 1997*, E. B. Verlag Hamburg 1998.

bolesno i grešno u svijetu, ali tako da se ne ispravljaju stare nepravde novima nego da se "pomiruju sve suprotnosti u sebi i oko sebe" (51).

Na početku teme o opraštanju spomenut je "talianski zakon 'oko za oko'". Kako se svi čitatelji Biblije sjećaju da ta izreka postoji u židovskoj i kršćanskoj svetoj knjizi (Izl 21,24-26 i dr), bilo bi lijepo da su autori barem iz zagrebačkog izdanja *Jeruzalemske Biblije* (str. 89) preuzeli osnovni smisao te odredbe: razmjena a ne prevelika kazna za nanesenu tjelesnu ozljedu. U odabiru svetopisamskih tekstova o potrebi opraštanja zato što Bog nama ljudima oprašta, autori su sjajno postupili što su prenijeli cjelovit tekst Isusove parabole o okrutnom dužniku iz Mt 18,23-35 te parabolu o dobrom ocu i dva različita sina iz Lk 15,11-32. U ovom poglavlju autori navode dijelove Papine homilije o Očenašu u Zagrebu 1994. Te iz njegove poruke pravoslavicima BiH od 11. Rujna 1994. U kojoj tumači što znači "Otpustiti nam kao što i mi otpuštamo..." Tu je kao primjer navedena duhovna oporuka kardinala Stepinca iz god. 1957. Koji oprašta i moli za oprostjenje.

Na početku poglavlja "Religije i mir" autori predlažu da razred pročita dijelove Izaijine knjige gdje se Mesijim nastup veže uz razdoblje mira (str. 90), zatim zorno prikazuju židovstvo, kršćanstvo, islam, budizam i hinduizam. Sržnu ulogu mirotvorstva u kršćanstvu izvode iz Ef 2,14 te iz Isusova uskrsnog pozdrava i poslanja. U ovom poglavlju donijeli su cjelovit tekst dokumenta *Sjećamo se: razmišljanja o Šoahu* iz god. 1998. (str. 105-114). U tom dokumentu

podsjeca Sv. Stolica - na temelju Rim 11,17-24 - da su Isus, Marija i apostoli Židovi te da se "Crkva rodila iz one dobre masline na koju su nakalamljene divlje masline poganskih naroda".

U temi o ljudskim pravima i obvezama temeljno dostojanstvo svakog čovjeka izvedeno je iz stvorenosti svake ljudske osobe na sliku Božju te iz poistovjećivanja Isusa s patnicima u Mt 25,40 (130-131). Zajedno s KKC i brojnim egzegetima, autori vide u dekalogu popis osnovnih ljudskih prava i obveza (132). Obrazlažući potrebu vjerske slobode počinjene u Crkvi ili uz podršku crkvenih ljudi.

Na početku poglavlja o kršćanskom jedinstvu i miru ističu autori da suradnja kršćana na humanitarnom polju i očuvanju prirodnih dobara izlazi iz Isusova poistovjećivanja s gladnima (146). Navodeći Isusovu molitvu za jedinstvo iz Iv 17, autori ističu da je ekumenizam danas "izazov i zadatak svima kršćanima" (151).

Tema o nenasilnom rješavanju sukoba počinje pitanjem, što je mogao Pavao misliti kad u 2 Kor 12,9 kaže da hvali svojim slabostima. Potreba nenasilnog rješavanja sukoba osvijetljena je Isusovom zapovijeđu ljubavi prema neprijateljima (169-170).

Pri obradi teme o pozitivnoj strani sukoba autori upozoravaju da "mnogi olako pripisuju uzrok svakog sukoba Zlome, tj. đavlu. Međutim, brojni su sukobi rezultat posve normalnih ljudskih datosti, potreba i okolnosti" (189). To pokazuju na primjeru isusa koji nije bio "emocionalno smrznuti Mesija" (193), jer se znao radovati i ljutiti, a Pavao u Ef 4,23-26 traži da

nad srdžbom vjernika ne zađe sunce, što pretpostavlja "odnose u kojima može biti sukoba, ali ne mora biti zla, grijeha". Autori navode biblijske primjere posrednika pri pomirenju sukobljenih (200) te u svjetlu njih i socijalne psihologije nude pravila za uspješno rješavanje sukoba.

U poglavlju "Igrom do mira" ljudsku potrebu za partnerstvom izvode autori iz stvorenosti muškarca i žene zajedno na sliku Božju (214-215) te iz spremnosti Boga da ljudski plač okrene u igranje, kako kaže Ps 30,11-13. Vrlo je zanimljivo tumačenje Isusove izreke o potrebi da svi primimo kraljevstvo Božje kao djeca (Mk 10,15 = Lk 18,17): "Isus pritom zacijelo nije mislio samo na dječju nedužnost. Mislio je sigurno i na dječje svađe, ali svakako i na dječju predanost igri, na njihovu nezasitnost igrom. Poljuljano povjerenje djeca ponovo uspostave u igri" (218). U tom poglavlju donešen je cjelovit tekst 1 Kor 13 o ljubavi kao kriteriju djelovanja.

Poglavlju o miru sa svim stvorenjima autori stavljaju za biblijsku podlogu izreke Post 2,15 i 3,15 o prvotnom skladu koji je poremećen čovjekovom pobunom protiv Boga. Tu su i Izaijine izreke o skladnoj ispaši krava i medvjedica u vrijeme Mesijina mira (232-233).

Iz Dodatka VI veoma uspjelima smatram molitve za mir koje su vrlo vjerno prericanje tekstova Ef 2,11-22; Fil 4,3-9, Kol 3,11-15; Rim 12,6-21; 2 Kor 13,3-11 i Flm. Ove molitve su sjajni primjeri biblijskog univerzalizma pretvorenog u vjerničke prošnje. Po njima riječ Božju, zapisanu i namijenjenu povijesnog generaciji prvih slušatelja, pretvaramo

u riječ nama upućenu, u našim povijesnim i društvenim prilikama.

Odabir biblijskih tekstova za deset tema ove knjige uvjetovan je svrhom same knjige, a to je odgoj za mir u pluralističkom svijetu s mnoštvom religija, kultura i društvenih sistema. Stariji egzegeti mogli bi ponegdje prigovoriti zbog previše psihologiziranja nad svetim tekstom, bez dostatnog uvaćavanja povijesnih okolnosti pojedine biblijske knjige i izreke. To je ipak ostalo u granicama vjerničkog služenja svetim tekstom koji je za današnje kršćane riječ Božja u pluralističkom svijetu.

Kao katolik i Hrvat iz Bosne, upućujem pohvalu i zahvalu autorima što su citirali Papine riječi iz Sarajeva i za Sarajevom, zatim Poslanicu biskupa BiH prigodom proglašenja daytonskog mira i jedan tekst nadbiskupa Puljića iz 1993. Za njih su Republika Hrvatska i Daytonska BiH dvije samostalne države, ali su Hrvati katolici u tim državama jedan narod i pripadnici jedne, Katoličke Crkve.

Mato Zovkić

* * *

Dr. JOSIP OLUJIĆ, *O razvojnim nizovima nekoliko melanopsida i prozostenida iz sarmatskih naslaga okolice Sinja (Dalmacija, Hrvatska)*; priredila: Zlata Jurišić-Polšak; Hrvatski prirodoslovni muzej i Provincijalat Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, Zagreb 1999; format: 21 x 29 cm; str. 135.; tabelarni i slikovni prilozi; priloženo u koricama: karta i 3 tabelarna priloga velikoga formata.